

Laodikiýa — Dörtünji San

Gabat gelyän taryhlar

Jeff Pippenger

2023-09-01

Meniň görkezen tarapym, ýagny Stiwen Haskelliň muny, ähtimal, görmändigini, emma bu hakykaty aýan edýän hakykatlary ykrar etmegi arkaly muny goldandygyny aýtsam, şudur: gadymy Ysraýylyň ahyryndaky taryhda siz şol bir wagtyň özünde, şol bir taryhy döwrüň üstüne gabat gelip duran häzirki zaman Ysraýylynyň başlangyjyny hem tapýarsyňyz. Mesih köp adamlar bilen bir hepde üçin ähti tassyklaýarka (iki münň baş ýüz ýigrimi gün), gadymy Ysraýyl Laodikeýanyň tejribesini başdan geçirýärdi, Rebbiň agzyndan tüýkünilip çykarylmanyň bosagasynda durýardy. Şol bir wagtyň özünde häzirki zaman Ysraýyly Efesiň tejribesini başdan geçirýärdi. Gadymy Ysraýylyň Laodikeýasy dargadylýardy, häzirki zaman Ysraýylynyň Efesi bolsa hut şol bir taryhyň içinde ýygnaýardy.

Şeýle-de, eger siz muny pikir edýän bolsaňyz, hawa, men Mesihni Daniýel pygamberiň dokuzynjy babyndaky sözleriň ýerine ýetirilmegi hökmünde ähti tassyklan hepdesiniň, Onuň çokundyrylmagy bilen başlap, Stepanyň daşlanyp öldürilmegi bilen tamamlanan şol döwrüň göni manyda iki münň baş ýüz ýigrimi gün bolmandygyny bilýäris; emma pygamberlik taýdan, gürrüňsiz, hut şeýle bolupdyr, çünki pygamberlik hasabyna görä bir ýyl üç ýüz altmyş güne deňdir. Üç ýüz altmyş günün ýedi esse köpeldilmegi iki münň baş ýüz ýigrimi güne deňdir, we şol pygamberlik hepdesiniň “takyk ortasy” haçdyr. Pygamberlik taýdan Mesih haçy iki münň baş ýüz ýigrimi günlük pygamberlik döwriň takyk ortasyna ýerleşdirdi, şeýlelik bilen Lewiler 26-daky “ýedi wagt” Mesihni haçy arkaly esaslandyrylýandygyny we tassyklanýandygyny görkezdi. Uýam Waýt, edişi ýaly, Habakkugyň mukaddes iki tablisasy-da — 1843-nji we 1850-nji ýyllaryň çyzgysy — iki münň baş ýüz ýigrimi ýyllyk pygamberligi çyzgynyň edil ortasynda ýerleşdirýär diýip öwredende, we iki çyzgy hem şol şekillendirilişiň takyk merkezinde haçy görkezende, munuň tötänden dälidigi aýdyňdyr.

Mukaddes Kitap, adamlaryň bu ýaşaýyş ýa-da geljekki ýaşaýyş üçin taýýarlanan bolmaklary maksady bilen düşünmäge mätäç bolan ähli ýörelgeleri öz içine alýar. Şeýle hem bu ýörelgeler hemmeler tarapyndan düşünilip bilner. Onuň taglymatyna gadyr goýýan ruhy bolan hiç kim Mukaddes Kitapdan birje bölegi okap hem, ondan özüne peýdaly bir pikiri almazdan galmaz. Emma Mukaddes Kitabyň iň gymmatly taglymaty tötänden ýa-da üzlem-saplam okuw arkaly gazanylyp bilinmez. Onuň beýik hakykat ulgamy howlukmaç ýa-da biperwaý okyjy tarapyndan aňsarylýan görnüşde beýan edilmeyär. Onuň hazynalarynyň köpüsi ýüzleý gatlagyň has aşagynda ýatyr we olar diňe yhlasly gözleg hem-de üznüksiz tagalla arkaly ele salnyp bilner. Beýik bitewi toplumy emele getirýän hakykatlar “şu ýerden biraz, ol ýerden biraz” gözläp tapylmaly we ýygnaalmalydyr. Işaya 28:10.

“Şeýle gözden geçirilip we bir ýere jemlenende, olaryň biri-birine kämil derejede laýyk gelyändigini görüňär. Her bir Injil beýlekilerine goşmaça bolup durýar, her bir pygamberlik

başga biriniň düşündirişi, her bir hakykat bolsa başga bir hakykatyň ösüşidir. Ýahudy düzgün-tertibiniň görnüşleri hoş habar arkaly aýdyň edilýär. Hudaýyň Sözündäki her bir ýörelgäniň öz orny, her bir hakykatyň bolsa öz ähmiýeti bardyr. We bu doly gurluş, niýetinde hem amala aşyrylyşynda-da, Öz Awtoru barada şaýatlyk edýär. Şeýle bir gurluşy Çäksiziň paýhasyndan başga hiç bir akyl ne göz önüne getirip, ne-de şekillendirip biler.” Education, 123.

Ýedi ýygnagyň her biriniň Millerit taryhynda, şeýle-de öz taryhymyzda gaýtalanýandygy baradaky ýörelge bilen bir hatarda, irki Adventizm tarapyndan ykrar edilen başga bir möhüm ýörelge hem bardyr. Şol ýörelge, şol bir taryhyň “içki we daşky” pygamberlik setirleriniň hakykaty beýan etmek üçin Mukaddes Ruh tarapyndan ulanylýandygyny görkezýär. Miller muny tanady we muny gönüden-göni öwrettdi. Ol dogry ýagdaýda Ylhamyň ýedi möhüriniň ýygnaklara paralel bir taryhy aňladýandygyny, emma şol paralel şekillendirmede möhürleriň şol bir taryhyň daşky, ýygnaklaryň bolsa içki hakykatyny aňladýandygyny öwrettdi. Uriah Smith hem bu ýörelgä ýüzlenýär we “içki” hem-de “daşky” sözlerini ulanýar; meniň pikirimçe, bu iki paralel setiri beýan etmegiň iň oňat ýoludyr.

“Möhürler Vahiy’in 4., 5. ve 6. bölümlerinde dikkatimize hödürlenýär. Bu möhürleriň astynda görkezilen sahnalar Vahiy 6-da we Vahiy 8-iň birinji aýatynda beýan edilýär. Olar aç-açan, bu döwriň başyndan Mesihniň gelişine çenli ybadathana bilen baglanyşykly wakalary öz içine alýar.

“Ýedi ýygnak buthananyň içerki taryhyny beýan edýän bolsa, ýedi möhür onuň daşarky taryhynyň beýik wakalaryny göz önüne getirýär.” Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Indi biz ýedi ýygnagy gözden geçirmegimize başlarys. Ilkinji iki ýygnagyň, şeýle hem üçünji we dördünji ýygnagyň özara bilelikde seredilmegini talap edýän “sebäp we netije” gatnaşyklarynyň bardygyny ykrar etmek möhümdir. Smyrna Rim tarapyndan yzarlanýanlary aňladýan ýygnakdyr, Efes bolsa Hoş Habary tutuş dünýä alyp giden ýygnakdyr.

“Şägirtlere ilkinji gezek Antiýohiada mesihçiler diýip at goýuldy. Bu at olara berildi, çünki olaryň wagyzynyň, taglymynyň we söhbetleriniň baş temasy Mesihdi. Olar yzygiderli ýagdaýda Onuň ýer ýüzündäki gullugynyň günlerinde bolup geçen wakalary ýatlaýardylar; şol günlerde Onuň şägirtleri Onuň şahsy huzury bilen bereketlenipdiler. Olar Onuň taglymlary we şypa beriji gudratlary barada ýadamazdan söz açýardylar. Titrek dodaklar we ýaşly gözler bilen Olar Onuň bagdaky jebir-jepasy, dönüklük edilşi, sud edilişi we jezalandyrylyşy, duşmanlarynyň Oňa eden masgaraçylygyna we azaplaryna nähili sabyr we pesgöwünlilik bilen çydandygy, hem-de Özüni yzarlayanlar üçin nähili Hudaýa mahsus rehimdarlyk bilen dogadandigi barada gürrüň berýärdiler. Onuň direlişi we göge göterilişi, hem-de ýykylyp günä eden adam üçin Araçy hökmünde gökdäki işi olaryň şatlyk bilen gürrüň etmegi gowy görýän mowzuklarydy. Butparazlaryň olary mesihçiler diýip atlandyrmagy ýerlikliýdi, çünki olar Mesihi wagyz edýärdiler we dogadileglerini Hudaýa Onuň üsti bilen ýetirýärdiler.

“Olaryň Hristian diýen ady almagy Hudaýdandy. Bu patyşalyk addyr, Mesihe özüni birikdirenleriň hemmesine berlen atdyr. Ýakup soňra hut şu ad hakynda şeýle ýazdy: ‘Baýlar sizi ezmeýärlermi we höküm kürsüleriniň önüne süýräp alyp barmaýarlarmy? Siziň çagyrylýan

şol hormatly adyňyza dil ýetirýän hem olar dälmi?’ Ýakup 2:6, 7. Petrus hem şeýle ygılan etdi: ‘Eger biri Hristian hökmünde ejir çekýän bolsa, goý ol utanmasyn; gaýtam, şu babatda Hudaýy şöhratlandyrsın.’ ‘Eger siz Mesihe degişli ad sebäpli masgaralansaňyz, bagtlysyňyz; çünki şöhratyň we Hudaýyň Ruhy siziň üstüňizde mesgen tutýandyr.’ 1 Petrus 4:16, 14.” Resullaryň Işleri, 157.

Efes ýygnagy hemişe bir “netijäni” emele getirýän bir “sebäp” bolan, “Mesih Isada takwalyk bilen” ýaşan irki ýygnagy aňladýardy.

Hawa, Mesi Isa arkaly takwalyk bilen ýaşamak isleýänleriň hemmesi yzarlanma çeker. 2 Timoteos 3:12.

Efes ybadathanasynyň takwalygy Smirna ybadathanasy arkaly şekillendirilen yzarlamany ýüze çykardy. Bu iki ybadathana sebäp bilen netije arasyndaky gatnaşygy aňladýar, we netije özünden öň sebäbiň bolmagyny talap edýär. Ýekşenbe kanuny krizisiniň yzarlanmasy uýamyz Waýtyň “ilkibaşdaky takwalyk” diýip atlandyryan zadyň ýüze çykarylmagy bilen tutaşdyrylýar. Bu, geçmişdäki ýa-da ilkibaşdaky taryhlarda şekillendirilip görkezilen bir takwalykdyr.

“Imanyň we takwalygyň giňden pese gaçandygyna garamazdan, bu ybadathanalaryň içinde Mesihniň hakyky yzyna eýerijileri bar. Hudaýyň hökümleriniň ýer ýüzüne geljek soňky saparyndan öň Rebbiň halkynyň arasynda ilkinji döwrüň takwalygynyň şeýle bir janlanşy bolar welin, munuň mysaly resullaryň döwründen bäri görülen däl. Hudaýyň Ruhy we güýji Onuň çagalarynyň üstüne döküler. Şol wagt köpler, bu dünýäniň söýgüsi Hudaýa we Onuň Sözüne bolan söýginiň ornuny eýelän ybadathanalardan özlerini aýryp çykararlar. Köp adamlar, hyzmatkärlerdenem, halkdanam, Rebbe halky Onuň ikinji gezek gelmegine taýýarlamak üçin Hudaýyň şu döwürde wagyz etdiren şol beýik hakykatlaryny şatlyk bilen kabul ederler. Janlaryň duşmany bu işi böwetlemegi isleýär; şeýle bir hereketiň wagty gelmezden öň, ol galp meňzeşini girizmek arkaly muny öňüni almaga çalşar. Özünüň aldawly güýjüne tabyn edip bilýän ybadathanalarynda, Hudaýyň aýratyn nygmatynyň olaryň üstüne dökülen ýaly görünmegini üpjün eder; uly dini gyzyklanmanyň bardygy hasap edilýän zat aç-açan görünip durar. Köpçülik Hudaýyň olar üçin ajaýyp işler edýändigine begenç bilen guwanar, emma bu iş başga bir ruhuň işidir. Dini keşp astynda Şeýtan öz täsirini hristian dünýäsiniň üstünde giňeltmäge synanyşar.” Beýik dawala, 464.

“soňky günleriň” Gijeki Çagyryşy bu parçagda görkezilen “ilkibadaky takwalygyň” gaýtadan janlanmagydyr. Ol bir ybadathana däl-de, bir hereketiň içinde ýüze çykýan janlanmadyr. Uýam Waýtyň bu janlanmany suratlandyrmak üçin ulanýan taryhy “resullaryň döwrüniň” taryhydyr; bu bolsa Efes ýygnagy arkaly şekillendirilýär. Şol janlanma “yzarlanma” döreder.

“Köpler türmä basylar, köpler şäherlerden we obalardan janlaryny halas etmek üçin gaçarlar, hem-de hakykaty gorap durandyklary sebäpli, köpler Mesihniň hatyrasyna şehit bolarlar.” Saýlanan Habarlary, 3-nji kitap, 397.

Indiki parçada «Mesihniň ýerdäki ömri» Efes ýygnagyň başlangyjyny aňladýar, emma şol bir wagtyň özünde ol dünýäniň ahryndaky Laodikiýa Adventizminiň taryhyny hem nusgalaýar.

“Höküm yza gaýdaryldy, adalat bolsa uzakda durýar; çünki hakykat köçede ýykyldy, dogrulyk bolsa içeri girip bilmeýär. Hawa, hakykat ýok boldy; ýamandan ýüz öwren adam bolsa özüni olja edýär.” Işaya 59:14, 15. Bu Mesihniň ýer ýüzündäki durmuşynda ýerine ýetdi. Ol Hudaýyň tabşyryklaryna wepaly bolup, olaryň ýerine beýgeldilen ynsan döp-dessurlaryny we talaplaryny bir gyra goýdy. Şonuň üçin Ol ýygrenildi we yzarlandy. Bu taryh gaýtalanýar.” Christ’s Object Lessons, 170.

Efes arkaly şekillendirilýän tejribe Laodikýanyň tejribesi bilen bir wagtda bolup geçýär. Jedelçi ýewreýler gadymy Ysraýylyň Laodikýalylarydy, Mesih bilen Onuň şägirtleri bolsa häzirkiki Ysraýylyň Efeslileridi. Çümdüriji Ýahýa Efes ýygnagyny tanatdy, we ol “ahyry günlerde” özlerini ýewreý diýip atlandyran, emma beýle däl Laodikýalylar tarapyndan garşylanýan ýygnagy aňladýar.

Çökeriji Ýahýanyň işi we soňky günlerde halky biperwaýlygyndan oýarmak üçin Ylýasyň ruhy we güýji bilen öňe çykýanlaryň işi köp babatda birdir. Onuň işi bu döwürde ýerine ýetirilmeli işiň bir nusgasydyr. Mesih dünýäni adalat bilen höküm etmek üçin ikinji gezek gelmelidir. Dünýä berilmeli in soňky duýduruş habaryny göterýän Hudaýyň ilçileri, Ýahýanyň Onuň ilkinji gelişi üçin ýoly taýýarlanşy ýaly, Mesihniň ikinji gelişi üçin ýoly taýýarlamaýdyrlar. Bu taýýarlyk işinde, “her jülge beýgeldiler, her dag we her depä peseldiler; egriler göni ediler, бүдүр-сүдүр ýerler tekizlener”, çünki taryh gaýtalanmalydyr, we ýene bir gezek “Rebbiň şöhraty aýan ediler, we ony ähli ten birlikde görer; çünki muny Rebbiň agzy aýtdy.” Southern Watchman, 21-nji mart, 1905.

Efes “sebäp”, Smirna bolsa “netije”dir. Pergamos bilen Tiýatira hem sebäp bilen netijäniň arabaglanyşygyny aňladýar. Pergamos ylalaşyga gidýän ybadathanadyr; ol Hristiançylygy butparazlyk bilen birleşdirip, ony zaýalady. Hristian ybadathanasy butparazlygyň buta çokunmasynyň onuň çäkleriniň içinde bilelikde ýaşap biljekdigi baradaky öňe sürmäni kabul eden mahaly ýykyldy. Imperator Konstantin şol ylalaşykly taryhyň nyşanydyr, we onuň pygamberlikdäki roly papalyk aýan edilmezinden öň hakyky Hristiançylygyň ýüz öwürmesiniň döremegine sebäp bolmakdy.

Hiç kimse sizi hiçbir suretle aldatmasın; çünkü önce bir sapma gerçekleşmedikçe ve günah adamı, mahvoluş oğlu, açığa çıkmadıkça o gün gelmeyecektir. O, Tanrı diye anılan ya da tapınılan her şeye karşı duran ve kendini onların hepsinin üstüne yükselten kimsedir; öyle ki, kendisini Tanrı gibi göstererek Tanrı’nın tapınağında oturur. Ben daha sizinle birlikteyken bunları size söylediğimi hatırlamıyor musunuz? Şimdi de onun kendi vaktinde açığa çıkarılabilmesi için neyin engel olduğunu biliyorsunuz. Çünkü fesadın sırrı şimdiden işlemektedir; ancak şu anda engel olan kişi, ortadan kaldırılınca kadar engel olmaya devam edecektir. Ve o zaman o kötü olan açığa çıkarılacaktır; Rab onu ağzının soluğuyla yok edecek ve gelişinin parıltısıyla ortadan kaldıracaktır. 2 Selanikliler 2:3–8.

Pergamos ýygnagy “sebäp” boldy, Tiýatira bolsa “netije” boldy. Daniýel pygamber köplenç butparazlygyň papalyga orun bermeginiň taryhyny we Pawlusyň kesgitlän, papalygyň döredilmeginden öň ýüze çykan imandan gaçmagy beýan edýär; bu ýagdaý Daniýeliň on birinji babynda ara alnyp maslahatlaşylýar.

Çünkü Kittim gämileri onuň garşysyna geler; şonuň üçin ol gaýgylanar, yza döner we mukaddes äht babatda gaharlanar; şeýle eder, hatda ýene dolanyp, mukaddes ähti terk edýänler bilen düşünişer. Goşunlar onuň tarapyndan durarlar, kuwwatly mukaddes ýeri haramlap goýarlar, gündelik gurbanlygy aýyrarlar we weýrançylyk getirýän ýigrenji zady ýerleşdirerler. Daniýel 11:30–31.

Taryha papalyk häkimiýetiň taryhyň sahnasyna aýan edilmezinden öň ýüz öwren ylalaşyga giden ybadathana, Daniel tarapyndan “mukaddes ähti” terk edenler hökmünde görkezilýär. Olar ähti terk edenlerinden soň, Daniel tarapyndan “weýrançylyk getirýän nejis zat” hökmünde görkezilen papalyk ýer ýüzüniň tagtyna çykaryldy. Daniel on birinji bapynyň soňky alty aýatyny Sister White şeýle diýende kesgitleýär: “Danieliň on birinji bapyndaky pygamberlik diýen ýaly doly ýerine ýetmegine ýetdi.” Soňky alty aýat Daniel on birinji bapynyň ahyrky ýerine ýetmesidir, we ol şol ahyrky aýatlar bilen görkezilen taryhyň Daniel 11:30–36 tarapyndan öňden nusgalandyrylandygyny, şol aýatlaryň bolsa Pergamos bilen Týatira arkaly görkezilen taryhy “sebäp we netije” baglanyşygyny kesgitleýändigini öwredýär.

“Bizde ýitirere wagt ýok. Bizi öňde agyr döwürler garaşýar. Dünýä uruş ruhy bilen tolgunýar. Tiz wagtdan pygamberliklerde aýdylan agyrçylyk sahnalary bolup geçer. Daniýeliň kitabyndaky on birinji bapdaky pygamberlik diýen ýaly doly ýerine ýetmegine ýetdi. Bu pygamberligiň ýerine ýetmeginde bolup geçen taryhy wakalaryň köpüsi gaýtadan gaýtalanar.

Otuzynjy aýatda şeýle bir güýç barada aýdylýar: “30-dan 36-njy aýata çenli aýatlar getirildi.”

“Şu sözlerde beýan edilenlere meňzeş sahnalar bolup geçer.” Manuscript Releases, no. 13, 394.

Pergamos bilen Týatiraň arasyndaky sebäpli-netijeli gatnaşyk, şeýle hem Efes bilen Smirnanyň arasyndaky sebäpli-netijeli gatnaşyk “soňky günlerde” gaýtalanýar. Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň protestantlary, Pergamos arkaly şekillendirilişi ýaly, butparazlyk bilen ylalaşyga giderler (butparazlygyň iň baş alamaty güneşe sežde etmekdir), we olar imandan dänende, günäniň adamy gaýtadan pygamberlik taýdan aýan edilmegi üçin ýol taýýarlanar. Imandan dänmek hem-de papalygy täç tagtyna oturtmak gaýtalanyp durka, Hudaý şol bir wagtyň özünde dünýä Danyýel we Ylham kitabyň habaryny ýetirmek üçin Efes arkaly nyşanlanan bir ybadathanany galdyrýar, we Smirna arkaly şekillendirilen yzarlama hem gaýtalanar.

Soňky üç ýygnağa, Ylhamyň ilkinji dört möhüriniň ilkinji dört ýygnak tarapyndan aňladylýan içerki hakykat çyzygyna ugurdaş gidýän daşarky hakykat çyzygydygy baradaky hakykata garanymyzdan soň ýüzlenerin. Öňden bellenişi ýaly, Uriýa Smit muny şeýle beýan edýär:

“Ýedi ýygnak ybadathananyň içki taryhyny beýan edýän bolsa, ýedi möhür onuň daşarky taryhynyň beýik wakalaryny göz önüne getirýär.” Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Biz ilkinji dört ýygnagyň “sebäp we netije” häsiýetli iki gatnaşygy aňladýandygyny we olaryň “ahyrky günlerde” gaýtalanýandygyny görkezdik. Adventizmiň öňdebaryjylaryna esaslanmak bilen, emma has hem möhümi, Hudaýyň Sözüniň ygtyýaryna görä, ýygnagyň şol dört içerki taryhy ilkinji dört möhür arkaly aňladylýan muňa laýyk daşarky taryha eýe bolmalydyr. Birinji we ikinji möhür Efes bilen Smyrnanyň şol bir aýratynlyklaryny gaýtadan ýaňlandyrýar, ýöne dünýäde

hristiançylygy ýaýratmak işini aňlatmak üçin ak aty ulanýar. Bu ýygnagyň daşarky işini aňladýar, ikinji möhür bolsa gyzyly at arkaly Smyrnanyň ganly gyrgynçylygyny aňladýar.

Soňra Guzynyň möhürleriň birini açan wagtyny gördüm; we dört janly jandaryň biriniň göýä gürrüldiniň sesi kimin: «Gel-de gör» diýýänini eşitdim. Gördüm, ine, ak at; onuň üstünde oturanyň elinde ýaý bardy; oňa täç berildi; ol ýeňip çykýan we ýeňmek üçin öňe gitdi. Ol ikinji möhüri açanda, ikinji janly jandaryň: «Gel-de gör» diýýänini eşitdim. Şonda başga bir at, gyzyly at çykdy; onuň üstünde oturana ýer ýüzünden parahatçylygy aýyrmaga, adamlaryň biri-birini öldürmegine ygtyýar berildi; we oňa uly gylyç berildi. Ylham 6:1–4.

Zekeryanyň kitabynda Ylhamyň ilkinji dört möhürinde görkezilen dört aty gönüden-göni kesgitleýän birnäçe bölüm bar. Şol bölümleriň biri bolan onunjy bapda, Zekerya ahyrky ýagşyň guýlan wagtynda Hudaýyň “öýi” bolan “Ýahudanyň sürüsiniň” “söweşdäki Onuň ajaýyp aty” ediljekdigini görkezýär.

Soňky ýagşy döwründe Rebden ýagşy dilän; şonda Reb ýagty bulutlary ýarar we meýdandaky her kime ýagşy ýagdyryşlaryny berer. Çünki butlar biderek sözlediler, palçylar ýalan gördüler we galp düşleri gürrüň berdiler; olar biderek teselli berýärler. Şonuň üçin olar sürü ýaly bolup öz ýoluna gtdiler; çopan bolmansoň, horluk çekdiler. Meniň gaharym çopanlara garşy alawlandy, men geçileri jezalandyrdym; çünki Hökmürowan Reb Öz sürüsi bolan Ýahuda öýüne seretdi we olary söweşdäki ajaýyp aty kimin etdi. Zekerya 10:1–3.

Ellen Uayt Pentikost gününde Mukaddes Ruhun dökülip berilmegini häzir ýagýan giçki ýagmyryň nyşanydygyny gaýta-gaýta görkezýär. Pentikostda dünýä üçin edilen iş Efes ýygnagy tarapyndan şekillendirilýär, Efes bolsa Smirna tarapyndan şekillendirilen yzarlanyşy ýüze çykarýar; Ýahya muny ikinji möhüriň “gyzyly aty” hökmünde görkezýär. Ilkinji iki möhür ilkinji iki ýygnak bilen ugurdaş gidýär we olar giçki ýagmyryň dökülip berilýän “ahyrky günlerini” şekillendirýär.

Pygamberlik Ruhu hem üçünji möhüriň ahyryny, hem-de dördünji möhüriň başlangyjyny saýlap görkezýär, şeýlelik bilen olary biri-birine baglaýar (sebäp we netije); şeýle etmek bilen-de, ol öz gününde we “ahyrky günlerde” bar bolan ýagdaýda görkezilen taryhy ýerleşdirýär.

Şu gün hem Ylham 6:6–8-de şekillendirilen şol bir ruh görünýär. Taryh gaýtadan gaýtalanmalydyr. Öň bolup geçen zat ýene bolar.” Manuscript Releases, 9-njy tom, 7.

Uýam Uaytyň şahsy taryhynda (1898-nji ýylda ýazylan) papalygyň ýene bir gezek tagta çykarylmagyna ýol taýýarlaýan ylalaşyjylyk ruhy eýýäm barha güýçlenipdi; çünki 1844-nji ýylyň ýazynda birinji perişdäniň habarynyň ret edilmegi bilen başlan Protestantizmiň yüz dönderişi eýýäm (1863-nji ýylda) Protestant Adventizmiň şahyna aralaşyp başlapdy.

Pergamonyň ylalaşygy üçünji möhürde “bir jübüt” tereziler hökmünde görkezilýär. Ölçemek üçin iki tereziniň bolmagy aldawly ölçegişi aňladýar. Üçünji möhür dördünji möhüre alyp barýar; ol “ölümiň” “solgun aty” bilen görkezilýär, şeýlelikde Garaňky asyrlarda papalyk tarapyndan millionlarça adamyň öldürilmegini aňladýar. Papalygyň solgun atynyň yzyndan gelýän zat “dowzahdyr”. Üçünji we dördünji möhürleriň taryhy Pergamon we Týatira ybadathanalarynyň taryhyna utgaşýar. Konstantiniň ylalaşygy zygiderli öňe gidýän bir işdi; şonuň üçin ylalaşyk ruhy,

Pawlusyň “kanunsyzlygyň syry eýýäm işläp dur” diýen döwründäki ýaly, White uýanyň şahsy taryhynda hem eýýäm işjeňdi. Papalygyň tagta çykmagyndan öň gelýän ýüz öwürme hemişe yzygiderli dowam edýän bir taryhdyr, we şol “taryh gaýtalanmalydyr. Bolan zat ýene bolar.”

Dört jandaryň arasynda bir sesin şeýle diýýänini eşitdim: «Bir dinara bir ölçeg bugdaý, bir dinara üç ölçeg arpa; ýöne ýag bilen çakyra zeper ýetirme». Dördünji möhri açanda, dördünji jandaryň sesiniň: «Gel-de gör» diýýänini eşitdim. Seredip gördüm, ine, solgun bir at; onuň üstünde oturanyň ady Ölüm eken, onuň yzyna Dowzah eýerýärdi. Olara ýeriň dörtten bir böleginiň üstünden ygtyýar berildi: gylç bilen, açlyk bilen, ölüm bilen we ýeriň ýabany haýwanlary bilen öldürmek üçin. Ylham 6:6–8.

Jeýms Waýt ýedi ýygnakda we ýedi möhürde ýene bir pygamberlike mahsus adatdan daşary aýratynlygy ýüze çykardy. Ol ilkinji dört ýygnak bilen soňky üç ýygnagyň arasynda bilkastlaýyn edilen tapawudy belleýär, soňra bolsa, şol bir hadysany ilkinji dört möhürde we soňky üç möhürde-de görkezýär.

“Biz indi ybadathanalary, möhürleri we haýwanlary, ýagny diri jandarlary, şol bir döwürleri öz içine almak babatda biri-biri bilen gabat gelýän derejesine çenli yzarladyk. Möhürler sany boýunça ýedidir, emma haýwanlar diňe dört. Şeýle hem bu ýerde belläp geçmek ýerlikli bolar: birinji, ikinji, üçünji we dördünji möhür açylanda, birinji, ikinji, üçünji we dördünji haýwanlaryň: ‘Gel-de gör’ diýýändigini eşidilýär; ýöne başinji, altynjy we ýedinji möhürler açylanda, beýle ses eşidilmeýär. Şeýle-de soňky üç ybadathana bilen soňky üç möhür, wagt döwürlerini öz içine almak taýdan, ilkinji dört ybadathana bilen ilkinji dört möhürin gabat gelişleri ýaly gabat gelmeýär. Emma, biziň görkezişimiz ýaly, ybadathanalar, möhürler we haýwanlar, häzirki zamandan biraz köp ýarym asyra çenli, takmynan 1800 ýylyň dowamynda şol bir wagt döwürlerini öz içine almak babatda biri-biri bilen sazlaşýar.” James White, Review and Herald, 1857-nji ýylyň 12-nji fewrally.

Jeýms Waýt şol bir nusganyň surnalarynda-da bardygyny goşmandy, emma ol hakykatdan-da bar. Ilkinji dört surnay surnalardyr, ýöne soňky üç surnay üç hasratdyr. Ilkinji dört surnay biziň eýýamymyzyň 321-nji ýylynda Konstantiniň ýekşenbe kanuny üçin butparaz Rime garşy Hudaýyň hökümüne wekilçilik edýär, üç surnay hasraty bolsa Ýslamy aňladýar. Ilkinji iki surnay hasraty 538-nji ýylda kabul eden ýekşenbe kanuny üçin papalyk Rime garşy hökümlerdi, üçünji surnay hasraty bolsa örän ýakyn geljekde geljek ýekşenbe kanuny krizisi üçindir.

Ýusup Beýts soňky üç ýygnaga degişli pioner düşüňjesini Milleritler döwründäki häzirki zaman üç ýygnagyň beýan etmek üçin ýeke-täk bir nyşan hökmünde ulanýar. Parçadaky ähli nygtamalar Beýts tarapyndan berildi.

“‘Reb şeýle diýýär: bütin ýurtda onuň IKI BÖLEGI gyrlyp ýok ediler we öler; emma ÜÇÜNJI bölegi onda galar. Hudaý aýdýar: ol şol ÜÇÜNJI BÖLEGI otdan geçirer we olary saplar. Olar Oňa ýüz tutarlar, Ol hem olary eşider. Ol: ‘BU MENIŇ HALKYM’ diýer; olar hem: ‘REB MENIŇ HUDAÝYMDYR’ diýerler.’ Birinji bölüm — SARDIS, ady bar bolan ýygnak ýa-da Babil. Ikinji bölüm — Laodikiýa, ady bar bolan Adwentist. Üçünji bölüm — Filadelfiýa, ýer ýüzündäki Hudaýyň ýeke-täk hakyky ýygnagy, çünki olar Hudaýyň şäherine geçirilerler. Ylham 3:12; Ýewreýler 12:22–24. Isanyň adyndan, men sizi ýene-de Laodikiýalylardan,

Sodom bilen Gomorraýdan gaçan ýaly, gaçmaga ündeýärin. Olaryň taglymatlary ýalan we aldawçydyr; hem-de doly heläklige eltýär. Ölüm! ÖLÜM!!* baky ÖLÜM!!! olaryň yzyna düşendir. Lutuň aýalyny ýadyňyzda saklaň.” Joseph Bates, Review and Herald, volume 1, November 1850.

Milleritçilik taryhynda Sardis özüni diri diýip aýdýan ada eýe bolan, ýöne öli bolan ýygnakdy.

Sardisdäki ýygnagyň perişdesine ýaz: Hudaýyň ýedi Ruhuna we ýedi ýyldyzyna eýe bolan şeýle diýýär: Seniň işleriňi bilýärin; diri diýlip at çykarypsyň, emma ölüsüň. Ylham 3:1.

Hudaýyň halkynyň hemişe bir ady bolýar. Efesden Pergama çenli bolan taryhy döwürde şol at Hristian diýen atdy. Papalyk hökümdarlygy döwründe olaryň ady çöldäki ýygnakdy. Ertir ýyldyzynyň, ýagny Jon Uiklifiň girizilen döwründen başlap olaryň ady Protestantdy. Ahyrzamanyň wagtynda, 1798-nji ýylda, protestantlar eýýäm Rim bilen birleşmäge gaýdyp barmaga başlapdylar. Şonda zerur bolan zat, olaryň ykrar edýän adyna garamazdan, indi saýlanan ýygnak däldiklerini aýan etjek bir synagdy. 1844-nji ýylyň ýazynda olar özüniň Mesihiniň äht adyny göterýän ýygnak däldigini aýan etjek synaga geldiler. Ylýas hakyndaky kyssa bu hakykatyň örän jikme-jik ikinji şaýady bolup durýar. Olar özüniň hakyky häsiýetini aýan edenlerinde, Milleritler üçin ilki başda protestantlaryň Wawilonyň gyzlaryna öwürülendigini görkezip goýandyklaryny tanamak kyn boldy. Emma Milleritler ahyrsoňy hut şol zady etdiler-de, ikinji perişdäniň habarynyň ýerine ýetmeginde şol gaçan ýygnaklaryň içinden janlary çykarmaga başladylar. Soňra Milleritleriň hem öz häsiýetlerini aýan etmegine sebäp boljak bir synag prosesi boldy. Olar Filadelfiýalylarmydy ýa-da Laodikieýalylar?

Filadelfiýalylar Mesih bilen bile İn Mukaddes Ýere girdiler, muny etmegi ret eden şol Milleritler bolsa Laodikýalylaryň häsiýetini ýüze çykardylar. Şeýlelikde, Batesiň şol üç ýygnagy bir taryhyň şol bir döwründe ýaşan döwürdeşler hökmünde kesgitlemeginiň mantygyny görýäris. Şol taryh on gyzyň timsalynyň pygamberlik gurluşynyň çäginde amala aşdy; ylham bolsa bize onuň harfma-harf amala aşandygyny we amala aşjakdygyny habar berýär.

Matta 25-däki on gyz hakyndaky timsal hem Adventist halkynyň tejribesini şekillendirýär. “Beýik Daşlaşyk”, 393.

“Men köplenç on gyz baradaky timsala gönükdirilýärin; olaryň başisi paýhasly, başisi bolsa akylsyzdy. Bu timsal in ownuk-jikme-jikliklerine çenli berjaý edildi we berjaý ediler, çünki onuň hut şu döwre degişli aýratyn ulanylyşy bar; hem-de üçünji perişdäniň habary ýaly, ol ýerine ýetdi we zamanyň ahryna çenli häzirkiki hakykat bolmagynda dowam eder.” Review and Herald, August 19, 1890.

Soňky üç ýygnak Miller hereketinden daşardakylary Sardis hökmünde görkezýär, hereketiň içindäkiler bolsa ýa Filadelfiýa, ýa-da Laodikiýa hökmünde görkezilýär. Şol üç ýygnak Ylham kitabyň üçünji babynda kesgitlenýär, ilkinji dört ýygnak bolsa ikinji babyndadyr. Şonuň üçin Upaşdyň White Ylham kitabyň üçünji babynyň taryhyna salgylananda, ol edil Joseph Batesiň ýaňy-ýakynda kesgitlän şol bir ýygnaklaryny görkezýär.

“Eý, nähili beýany! Şeýle gorkunç ýagdaýda bolanlar nähili köpdür. Men her bir ruhanyny Ylham kitabyň üçünji babyňy yhlas bilen öwrenmäge çyn ýürekden ýalbaryp haýyş edýärim, çünki onda soňky günlerde bar bolan ýagdaýyň keşbi görkezilýär. Bu bapdaky her bir aýady üns bilen öwreniň, çünki Isa bu sözleriň üsti bilen size ýüzlenýär.” Manuscript Releases, 18-nji tom, 193.

Millerçilik taryhynyň häzirki zaman üç ybadathanasy Adventizmiň ahyrynda gaýtalanýar. Joseph Bates Millerçilik döwrüniň hereketlendiriji ýagdaýlaryny kesgitläp, Sardisi Beýik Bawiliň gyzlary hökmünde tanatdy; olar bolsa ikinji perişdäniň habarynyň ýüzlenýän toparydy. Ol 1844-nji ýylyň 22-nji oktýabrynda Mesihni yzyna eýerip Iň Mukaddes Ýere giren kiçi süri bilen, mukaddes ýerden çykmakdan ýüz öwrenleriň arasyndaky göreşe ýüzlenýärdi. Ol Laodikeýalyary kabul eden garaňkylyklaryndan çykmaga çagyrmaga çalyşýardy, we olaryň Laodikeýa körlüginin iň bolmanda bir bölegi William Milleriň Laodikeýa hereketinde öňdebaryjy orun eýelänligi sebäplidi. Bu, Filadelfiýa iberilen habarda görkezilen şol bir göreşdir.

Ine, Men seni söýýänimi bilsinler diýip, özlerini Ýahudy diýýän, ýöne Ýahudy bolman, ýalan aýdýan Şeýtanyň sinagogasyndan bolanlary seniň aýaklaryň önüne gelip baş egdirerin. Ylham 3:9.

Dini krizis hemişe Uly Ruhdan galma wakasyndaky ýaly iki topar ybadat edijini ýüze çykarýar. Protestantizmiň dony ýaňy-ýakynda Sardisden alnypdy, sebäbi olar Rime dolanyp, resmi taýdan Rimiň gyzy boldular. Şondan soň bu don Millerçi Adventizm tarapyndan alnyp göterildi, ýöne az salymdan soňky bir synag özlerini kiçi sürü diýip ykrar edýän iki topary ýüze çykarmalydy. Hakyky bir sürü we galp bir sürü. Bates Mesihni yzyna düşüp, Iň Mukaddes Ýere giren kiçi süräni wekilleşdirýärdi. Onuň göreşi özlerini kiçi sürü diýip ykrar edýän Laodikialylar bilen bolupdy. Filadelfiýaly hökmünde Batesiň göreşi Şeýtanyň sinagogasy bilen, ýagny özlerini Hudaýyň halky diýip ykrar edýän, emma ýalan sözleýän we ýehudy bolmadyk bir topar bilen bolupdy.

Tymsal ahyrky gezek Adwentizmiň ahyrynda berjaý bolanda, 1989-njy ýylda, wagtyň ahyrynda, çetden geçilen saýlanan äht halky bolar; bu, şol pygamberlik taryhynda wagtyň ahyryny aňladýan Mesihni doglan döwründe ýahudy ýolbaşçylarynyň çetden geçilişi bilen deňdir. Mesihni taryhy Iýerusalime şanly girişe ýetende, Millerit döwrüniň Ýarygije Nalyşynyň taryhy tymsallaşdyryldy. Ylham birnäçe gezek haçyň ýol belligini 1844-nji ýylyň Beýik Lapkeçligi bilen deňeşdirýär. Ýahuda Mesihni taryhynyň Laodikialylaryny aňladýar, resullar bolsa Filadelfialylardy. Haçdan soň üç ýarym ýyl dowamynda, Bates tarapyndan aňladylan Filadelfialylar, şägirt Ýahuda Iskariot tarapyndan görkezilen gaçan ýygnakdan Laodikialylary çykarmaga çalyşdylar.

1989-njy ýylda ozalky saýlanan äht halky möhürden aýrylan ýagtylygy ret etdi we olaryň üstünden geçildi. 2020-nji ýylyň 18-nji iýulyndaky ilkinji lapykeçlik gelende, ozal şol bir hereketden ýaly bolup görünýänleriň arasynda synag işi başlandy. Şeýle-de bolsa, bir topar Laodikiýadyr, beýleki topar bolsa Filadelfiýadyr. Haçdan öň Ýahudanyň Mesihi dönüklük bilen tabşyrmak üçin Sinedrion bilen üç gezek äht baglaşyşy ýaly, 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabryndan soňky taryhyň Laodikiýalylary hem toba etmek üçin berlen üç mümkinçiligi boşa çykaryp bilerler. Ýakynda geljek Ýekşenbe kanunynda, Ýahudanyň agaja asylyşy näderejede anyk ýüze çykan bolsa, Laodikiýalylaryň Filadelfiýalylardan aýrydygy hem şonça anyk ýüze çykar. Meýsanda haşal otlar

bugdaýdan aýrylýar. Biz şol meýsana tiz ýakynlaşýarys.

Bu hakykatlar diňe we diňe biz “hakykaty” ýüze çykaryp we berkarar edip biljek ýeke-täk Mukaddes Kitaplaýyn usulyýetiň “taryhçylyk”dygyna düşünmäge taýýar bolanymyzda ykrar edilýär. Hakyky usulyýet preterizm, futurizm, dispensasionalizm, woke-izm, grammatiki ýa-da taryhy ussatlyk, ýa-da şeýtanyň köp sanly galp meňzetmeleriniň haýsydyr bir görnüşi däldir. XVII asyrdan ýaşan Žan-Žak Russo atly bir filosofe degişli edilýän, köp dürli görnüşde gaýtadan beýan edilen meşhur bir jümle bar; emma şol pikiriň özeni şeýle: “Ýalňyşlygyň köp köki bardyr, ýöne hakykatyň diňe biri bar.” “Hakykat” — gurak ýerden çykan bir kök ýaly bolan Alfa we Omegado.

Şeýle hem Mukaddes Kitap — Onuň merhemetiniň baýlyklarynyň hazynasydyr. Gök ýaly belent we ebediligi gurşap alýan onuň hakykatlarynyň şöhraty duýulmaýar. Adamzadyň uly köpçüligi üçin Mesihniň Özi hem “gurak ýerden çykan bir kök” ýalydyr, onda “özlerine Onuň islegini döretjek hiç bir görk” görenoklar. Işaya 53:2. Isa adamlaryň arasynda bolanda, ynsan tebigatynda Hudaýyň ylhamy hökmünde, kanunçylar bilen fariseýler Oňa: “Sen bir samariýaly, saňa jyn aralaşypdyr” diýdiler. Ýahýa 8:48. Hatda Onuň şägirtleri hem ýüreklerindäki nebisparazlyk sebäpli şeýle kör bolupdylar welin, olara Atasynyň söýgüsini aýan etmek üçin gelen Zata düşünmäge haýal boldular. Ine, şu sebäpli hem Isa adamlaryň arasynda ýalňyzykda gezýärdi. Ol diňe gökde doly düşünilirdi. Bereket dagyndan pikirler, 25.

Häzirki wagtda paýlaşýan hakykatlarymyz, hakykatyň ösüşiniň taryhyň dowamynda kemala-kemal öňe gidýändigini nukdaýnazaryndan ykrar edilmelidir; has möhümi bolsa, hakykata bolan düşüňjämiz Alfa we Omega nukdaýnazarynda, ýagny Isanyň bir zadyň soňuny onuň başlangyjy bilen baglanyşdyrýandygyny görkezýän nukdaýnazarda goýulmalydyr.

Dördünji ýygnaq Týatiradyr we ol Injil pygamberliginiň başinji patyşalygy hökmünde papalygyň höküm süren döwrüni aňladýar; bu bolsa çöldäki ýygnaгыň ýesirlikde bolan döwrüdür. Ruhy Ysraýylyň ruhy Wawilon tarapyndan müň iki ýüz altmyş ýyl dowam eden ýesirliги, hakyky Ysraýylyň hakyky Wawilonda ýetmiş ýyllyk ýesirliги bilen nusgalaşdyryldy.

«Häzirki wagtda Hudaýyň ybadathanasy ýiten adamzadyň halas bolmagy üçin taýýarlanan ylahy meýilnamany doly amala aşyrmaga erkendir. Köp asyrlaryň dowamynda Hudaýyň hakyky öz azatlyklarynyň çäklendirilmegini çekdi. Hoş habaryň öz päkliginde wagyz edilmegi gadagan edildi, hem-de adamlaryň buýruklaryna boýun egmäge het edenleriň üstünden in agyr jezalar inderildi. Munuň netijesinde, Rebbiň beýik ahlak üzümçiligi tas бүтінлеý eýesiz galdy. Halk Hudaýyň Sözüniň nurundan mahrum edildi. Ýalňyşlygyň we yrymlaryň garaňkylygy hakyky dini tanamagy ýok edip taşlamaga howp salýardy. Ýerdäki Hudaýyň ybadathanasy, babyl sürgüni döwründe ýesirlikde saklanan Ysraýyl ogullary nähili hakykatdan-da ýesirlikde bolan bolsalar, şol rehimsiz yzarlamalaryň uzak döwründe edil şonuň ýaly hakykatdan-da ýesirlikde boldy». Prophets and Kings, 714.

Wawilondaky ýetmiş ýyllyk ýesirlik Týatiradaky ýygnaк bilen şekillendirilýär. Týatiradaky ýygnaк, Pergamos arkaly şekillendirilen sebäbiň döreden netijesidir. Pergamos, butparazlygy hristiançylyk bilen birleşdiren imperator Konstantin bilen nyşanlandyrylýar. Onuň butparazlygynyň nyşany günä çökünmekdy. Gadymy Ysraýylyň Týatiranyň ýetmiş ýyly üçin

ýesirlige alnyp gidilmeginiň Mukaddes Kitaba degişli sebäbi, olaryň patyşalarynyň Hudaýyň Sözüne göni garşy çykyp, töwereklerindäki butparaz halklar bilen gatnaşyklar we bileleşikler gurmagydy. Hudaý Ysraýyla öz töweregindäki butparaz milletler bilen gatyşmazlygy gaýtalap duýdurýardy. On tabşyryk, hut gadymy Ysraýylyň gorap saklaýjylary bolmaly bolan şol zady, butlara çokunmagy berk gadagan edýär. Reb Horebdäki gowakda Musanyň ýanyndan geçip, Öz häsiýetini aýan edeninde, biziň ýüzlenýän duýduryşymyzy iki gezek hem goşdy.

Ol şeýle diýdi: Ine, Men äht baglaşýaryn: ähli halkyňyň önünde Men bütin ýer yüzünde-de, hiç bir millet arasynda-da edilmedik gudratlary görkezerin; seniň arasynda bolan ähli halk Rebbiň işini görer; çünki Men seniň bilen etjek zadym gorkunçdyr. Bu gün saňa buýurýan zadymy berjaý et: ine, Men seniň önünden amorlyny, kenganlyny, hittini, perizlini, hiwini we jebusyny kowup çykarýaryn. Ägä bol, baryň ýurduň ýaşaýjylary bilen äht baglaşma, ýogsam ol seniň araňda duzak bolar. Emma olaryň gurbanlyk sypalaryny ýykyň, butlaryny döwüň we mukaddes agaçlaryny çapyp taşlaň. Çünki sen başga hudaýa sežde etmeli dälşiň; sebäbi ady Gabanjaň bolan Reb gabanjaň Hudadyr. Ýurduň ýaşaýjylary bilen äht baglaşma; ýogsam olar öz hudaýlarynyň yzyna zynaha gidip, öz hudaýlaryna gurbanlyk ederler, biri seni çagyrrar, senem onuň gurbanlygyndan iýersiň; soň olaryň gyzlaryndan ogullaryňa aýal alarsyň, olaryň gyzlary öz hudaýlarynyň yzyna zynaha gidip, seniň ogullaryňy hem öz hudaýlarynyň yzyna zynaha äkider. Müsürden çykyş 34:10–16.

Hudaý bu parçanyň özünde diňe iki gezek gadymy Ysraýyly duýdurdy, we olaryň töweregindäki butparaz halklar bilen hiç hili ähtnama baglaşmaly däldigi barada gadymy Ysraýyla berlen buýrugyň Mukaddes Ýazgylarda başga-da köp şaýatlygy bar. Şol ylalaşyklara ýol bermek gadymy Ysraýylyň Hudaýy we Onuň teokratiýasyny ret etmegi bilen başlandy. Olar patyşa islänlerinde, Hudaý olara patyşa bolmagyna rugsat berdi, we şondan soň ähli patyşalaryň aglaba köplügi, hatda aýratyn hem demirgazykdaky on taýpanyň her bir patyşasy şol buýrugy äsgermezlik etdi. Ysraýylyň töweregindäki butparaz halklardan aýry we saýlanan bolmagyny talap edýän ýörelge ret edildi hem-de soňrak Konstantiniň nyşanyna öwrüljek ylalaşyk arkaly aýdyň görkezildi. Pergam hem-de Konstantin Hudaýyň ybadathanasyna butparazlygy girizen Ysraýyl patyşalarynyň gozgalaňyny aňladýar. Şa Şawulyň döwründe başlanan ýüz öwürme ruhy Babylondaky ýesirlige alyp giden hristian ybadathanasynyň ýüz öwürmesini öňden alamatlandyrdy. Şa Şawuldan başlap, Babylondaky ýesirlige çenli dowam eden mukaddes taryh Pergam ybadathanasy bilen alamatlandyrylýar. Ondan soň gelen ýetmiş ýyllyk ýesirlik Tiatira ybadathanasydy.

Efes, Wada Berlen Ýeri eýelemäge çykýan ybadathanany aňladýar. Efes, Musanyň döwrüni we Ysraýylyň Müsüriň gulçulygyndan azat edilmegini aňladýar.

“Bibliýa öz hazynalaryny şu soňky nesil üçin toplan, bir ýere jemläp saklady. Köne Ähtdäki taryhyň ähli beýik wakalary we dabaraly hadysalary şu soňky günlerde ybadathanada gaýtalanýardy we gaýtalanýar.” Selected Messages, book 3, 338, 339.

Müsürden gutulyş arkaly beýan edilen taryh soňky günlerde gaýtalanýar. Sonuň üçin ol Millerçi taryhynda hem gaýtalandy. Şol sebäpli hem Uýam Waýt Millerçi taryhyny beýan etmek üçin şol taryha gaýta-gaýta salgylanýar. Ol 1844-nji ýylyň Beýik Göwnüçökgünligini gyzyň deňziň önünde durup, faraonyň goşunynyň bolsa arkasyndan golaýlap gelýän mahalyndaky ýewreýleriň

göwnüçökgünligi bilen deňleşdirýär. Şeýle hem ol Müsürden gutulyş taryhyny Mesihniň zamany bilen hem deňleşdirýär; şonuň üçin haçda şägirtleriň göwnüçökgünligi Gyzyň deňizdäki göwnüçökgünlik arkaly nusgalandyryldy, ol bolsa öz gezeginde 1844-nji ýylyň Beýik Göwnüçökgünligini hem nusgalandyrdy. Haçdaky göwnüçökgünlik Efes ýygnagynyň başlangyjyny aňladýardy. Gadymy Ysraýylyň başlangyjynda Musanyň döwri Efes ýygnagy arkaly beýan edilýärdi, bu hem Mesihniň döwründe häzirkä çäňňän zaman Ysraýylynyň başlangyjyny nusgalandyrdy. Iki taryh hem Efes ýygnagy arkaly beýan edilýär. Biziň bu ýerde kesgitleýän hakykatlarymyz Future for America tarapyndan ýyllaryň dowamynda köplenç köpçüligä açyk ýagdaýda beýan edildi, şonuň üçin men diňe umumy syn berýärim.

Mesihniň taryhynda biz öňki äht boýunça saýlanan halkyň bir gyra süýşürilmegi bilen täze äht halkynyň döreýişiniň başlangyjyny görýäris. Mesihniň taryhy gadymy Ysraýylyň soňydyr, we gadymy Ysraýylyň başlangyjynda Müsürden halas edilýän taryhynda hem täze bir äht halky üçin bir gyra goýlan öň saýlanan äht halky bardy.

Mesihniň taryhynda öňki saýlanan halk Iýerusalimiň ýykylmagy bilen biziň eramyzdan soň 70-nji ýylda öz soňky jemine ýetdi. İlkibaşda, Musa döwründe, öňki saýlanan halk kyrk ýyllyk döwrüň dowamynda çölde öldi, we Ýoşua bilen Kaleb, wadalanýan ýurda habary eltmek üçin niýetlenen täze saýlanan halkyň wekilleri boldular; edil Efes ýygnagynyň döwür aralygynyň resullarynyň hoş habary dünýä ýetirşi ýaly.

Gadymy we häzirkä Ysraýylyň hem başlangyjy, öňki saýlanan halkdan täze saýlanan halka geçişi aýan edýär. “Iki ýa-da üç şaýadyň güwäligi bilen her bir zat berkidilýär”; we şu üç şaýatlyk ugrunyň her biri öňki saýlanan halk bilen aýrylyşygy görkezýär, hem-de bu şaýatlar Alfa we Omega bolan, başlangyçdan ahyry aýan edýän Biriniň möhürini göterýärler. Hudaý ýüz kyrk dört müň bilen äht baglaşanda, ýanyndan geçiljek öňki bir saýlanan halk bolar. Hudaý bulaşyklygyň awtory däldir; Ol hiç wagt üýtgemeyär we Onuň sözi hiç wagt puja çykmaýar.

Müsürden halas boluş we Hudaýyň Ýuşa arkaly amal eden ýeňişleri Efes ýygnagy bilen şekillendirilýär, emma Efes ilkinji söýgüsini ýitirmäge ýazgyn edilipdi. Ýuşa jaýlanandan soň, Smirna bilen şekillendirilýän döwri alamatlandyryýan başga bir nesil peýda boldy. Ýuşanyň wada berlen ýurdy arassalamak baradaky ajaýyp işi hiç haçan doly tamamlanmady, çünki halk özünden razy bolup, Ýuşa berlen işi terk etdi. Olar ilkinji söýgüsini ýitirdiler. Şol döwür Ysraýyl Hudaýy ret edip, Samuel Şauly patyşa edip mesihläne çenli dowam etdi; şeýlelikde Pergam ýygnagynyň döwri başlandy.

Bu habar Kiçi Aziýadaky Smirna buthanasyna, şonuň ýaly-da umumylykda hristian buthanasyna ilkinji we üçünji asyrlarda geldi. Bu, butparazlygyň dünýäde agalyk üçin soňky gezek aýak direýän döwri idi. Hristiançylyk täsin bir çaltlyk bilen ýaýrady, hatda ol bütün dünýäde mälim boldy. Käbirleri ýürek özgerişi sebäpli Mesihe bolan imany kabul etdiler, beýlekiler öňe sürülen delilleriň güýji sebäpli, ýene-de başgalar bolsa butparazlygyň işiniň pese düşýändigini görüp, syýasat olary ýeňiji bolmaga wada berýän tarapa geçirdi. Bu ýagdaýlar buthananyň ruhy durmuşyny gowşatdy. Resullyk buthanasyny häsiýetlendiren pygamberlik Ruhy kem-kemden ýitirilip başlandy. Bu, ynam birligine tabşyrylan buthanany getirýän peşgeşdir. Hakykat pygamberler indi bolmadyk mahaly, ýalan taglymatlar çalt ýaýrady;

grekleriň pelsepesi Mukaddes Ýazgylary ýoýlan manyda düşündirmäge getirdi, Mesih tarapyndan ençeme gezek ýazgarylýan gadymy parizileriň özüni aklaýjy dogrulygy bolsa buthananyň arasynda ýene peýda boldy. Konstantiniň höküm sürmeginden öňki iki asyryň dowamynda soňraky iki asyrda doly ösüp çykan şol ýamanlyklaryň düýbi tutuldy. Şu döwrüň dowamynda Rim imperiýasynyň köp ýerlerinde şehitlik meşhur boldy. Bu nähili geň görünse-de, muňa garamazdan hakykatdyr. Bu, hristianlar bilen butparazlaryň arasynda bar bolan gatnaşygyň netijesi idi.

“Rim dünýäsinde ähli halklaryň dini hormatlanylýardy, emma mesihçiler millet däldiler, olar diňe ýigrenilýän bir halkyň mezhebi bolup durýardylar. Şonuň üçin olar ähli gatlaklardaky adamlaryň dinini ýazgaryp durdukça, gizlin ýygnaklary geçirende we özülerine iň ýakyn garyndaşlarynyň hem-de iň ýakyn dostlarynyň dessur-geçimlerinden we amallaryndan bütinleý aýrylaşanda, butparaz häkimiýetler tarapyndan şübhe astyna düşýärdiler we köplenç yzarlanýardylar. Köplenç hökümdarlaryň aňynda garşylyk ruhy ýok wagty hem, olar yzarlanmany öz başlaryna getirýärdiler. Bu ruhuň mysaly hökmünde taryh Karfageniň ýepiskopy Kipriýanyň jezalandyrylyşynyň jikme-jikliklerini berýär. Oňa çykarylýan höküm okalanda, diňläp duran mesihçileriň mähellesinden umumy bir ses galdy; olar: ‘Biz hem onuň bilen öleris’ diýdiler.”

“Özlerini Mesihçi diýip ygylan edenleriň köpüsiniň ölümi kabul eden ruhy, hatda hökümetiň duşmançylygyny hiç hili zerurlyk bolmazdan öjükdirmegi hem, ähtimal, miladydan soň 303-nji ýylda imperator Diokletianyň we onuň kömekçisi Galeriýanyň tarapyndan yzarlama baradaky permanyň çykarylmagy bilen köp derejede bagly bolupdyr. Bu perman öz ruhy boýunça umumy häsiýetli bolup, on ýyl dowamynda az ýa-da köp derejede berk ýerine ýetirilipdir.” Steven Haskell, *The Story of the Seer of Patmos*, 50. 51.

Smirna Reb tarapyndan ýazgarylmaýan iki ýygnagyň biri bolsa-da, taryh şol döwürde şehit edilenleriň käbirleriniň niýetleriniň ylahy däl-de, ynsan isleglerinden ugur alandygyna şaýatlyk edýär. Kazylar kitaby Ýeşuwanyň ölümünü görkezmek bilen açylýar, we şol kitapda kazylar döwrüniň taryhyny kesgitleýän bir aýat iki gezek gaýtalanýar. Şol aýat ikinji gezek kitabyň iň soňky aýaty hökmünde getirilýär. Kitabyň ilkinji aýaty Ýeşuwanyň soňuny bellese, iň soňky aýaty şol taryhy jemleýär.

Soňra Ýeşuwanyň ölümünden soň şeýle boldy: Ysraýyl ogullary Rebden sorap: «Kenganlylara garşy söweşmek üçin biziň adymyzdan ilki kim çyksyn?» diýdiler... Şol günlerde Ysraýylda patyşa ýokdy, ýöne her kim öz gözünde dogry bolan zady edýärdi... Şol günlerde Ysraýylda patyşa ýokdy: her kim öz gözünde dogry bolan zady edýärdi. Kazylar 1:1; 17:16; 21:25.

Smirnanyň taryhynda bolşy ýaly, “özlük” başyndan ahyryna çenli esasy tema boldy. Olarda patyşa bolmansoň, özleriniň isleýän zadyny etmegi karar etdiler. Ýolbaşçylygyň ýoklugy Haskell tarapyndan Smirnanyň taryhynda işjeň pygamberlik Ruhunyň bolmazlygy arkaly görkezilen ýagdaý hökmünde kesgitlenipdi. Iki taryhda hem ýolbaşçylygyň ýoklugy, kararlaryň adamyň öz isleglerine esaslanyp kabul edilmegine gapy açdy. Efes Müsürden halas edilmegi aňladýar. Kazylar kitabynda ýazylan taryh Smirna ýygnagy arkaly görkezilýär. Şa Şawuldan başlap Wawilon ýesirligine çenli döwür Pergam ýygnagy arkaly, Wawilondaky ýesirlik bolsa Týatira

ýygnagy arkaly görkezilýär.

Ilkinji işgäreler tarapyndan kesgitlenen hadysa laýyklykda, ýygnaklarda, möhürlerde we surnaýlarda dört we üç bölünüş bar, hem-de gadymy Ysraýylyň taryhyndaky ilkinji dört ýygnak Müsür ýesirligi bilen başlanýar we Babil ýesirligi bilen tamamlanýar, çünki Alfa bilen Omega ahyry hemişe başlangyç bilen baglanyşdyrýar. Häzirkizaman Ysraýylyň taryhyndaky ilkinji dört ýygnak ýahudylaryň Rim häkimiýetine tabyn edilmegi bilen başlanýar, we bu dört ýygnak ruhy ýahudylaryň ruhy Rime bir mün iki ýüz altmyş ýyl tabyn edilmegi bilen tamamlanýar.

Týatiradan soň, Týatira arkaly nyşanlanan Bawilon ýesirligidinden çykanda başlanan Sardis geldi. Sardis ýaşaýar diýen ada eýe bolan, emma ýaşamaýan ybadathana bolupdy. Onuň ýaşayyş baradaky ykrar etmesi ýalandy. Üns bererlik bir zat, ýedi ybadathananyň ählisiniň arasynda kesgitlemesi bolmadyk söz hut Sardisdir. Taryhyň we aýatlaryň mazmunyna esaslanyp, Sardis üçin dürli kesgitlemeler bellendir, emma bu adyň etimologik kesgitlemesi ýokdur. Onuň ady bar, emma ýok.

“Emma ikinji ybadathana ilkinji ybadathana öz ajaýyplygy taýdan deňleşmedi; şeýle hem ol ilkinji ybadathana degişli bolan Hudaýyň huzurynyň şol görüňän nyşanlary bilen mukaddeslenmändi. Onuň bagyşlanyşyny alamatlandyryjak adatdan daşary güýjüň hiç hili ýüze çykmany bolmandy. Täze gurlan mukaddes jaýy doldurýan şöhrat buludy görülmedi. Gökden onuň gurbanlyk sypasynyň üstündäki gurbanlygy ýuwutmak üçin ot inmändi. Şekina indi iň mukaddes ýerde keruplaryň arasynda mesgen tutmaýardy; sandygy, merhemet kürsüsi hem-de şaýatlygyň tagtalary onuň içinde tapylmaýardy. Sorag ediji ruhana Ýehowanyň erkini bildirmek üçin gökden hiç bir ses eşidilmedi.” Beýik Dawalaş, 24.

Wawilon ýesirligidinden soň, olar Ýerusalimi we ybadathanany gaýtadan gurdular. Şondan soň olar ýene-de bir ada eýe boldular, çünki Hudaý Öz adyny Ýerusalimde goýmagy wada beripdi. Emma Onuň ady Onuň häsiýetini aňladýar, we Onuň şahsy huzurynyň ýoklugy olaryň durmuşy aňladýan ada eýedigini, ýöne hakykatda bolsa durmuşy döredýän huzura indi eýe daldigini görkezýärdi. Aslynda olaryň bar zady diňe dilden boýun alma we ikiýüzlülükdi.

Sardisdäki soňky ses Rebbiň beýik hem elhenç gününden oň geljek bir Ylýas barada wada berdi. Gadymy Ysraýyl üçin Iýerusalimiň weýran edilmegi Rebbiň beýik hem elhenç günü bolupdy. Şonuň üçin hem White uýamyz b.e. 70-nji ýylda Iýerusalimiň weýran edilmegini, soňky ýedi bela arkaly görkezilen Rebbiň beýik hem elhenç gününe bir mysaly hökmünde salgylanýar. Filadelfiýa ybadathanasy çölden gygyrýan Ýahýa Çokundryjynyň sesi bilen başlady; şeýlelikde ol William Milleriň sesiniň nusgasy boldy. Ýahýa Çokundryjynyň hem-de William Milleriň sesleri hemme zadyň dogrydygyna ynanýan, emma hakykatda hemme zadyň nädogrudygyna düşünen halka Laodikiýanyň habaryny ýetirýärdi. Ýahýa Çokundryjy hem, William Miller hem baltany agajyň köküne goýdy. Sardise berlen habar şudy: “Sardisiň özünde-de egin-eşiklerini hapalamadyk az sanly at bar; olar meniň bilen ak geýmde gezerler, çünki olar muňa mynasypdyrlar.” Ýahýa Çokundryjy bilen William Miller Sardis bilen aňladylan döwürden çykan we Mesih bilen ýöremäge mynasyp bolanlary aňladýar.

“Müňlerçe adam William Miller tarapyndan wagyz edilen hakykaty kabul etmäge alnyp barylady, we habary yglan etmek üçin Hudaýyň hyzmatkärleri Ýlýasyň ruhy we güýji bilen galdyryldy. Isanyň öňünden ýol taýýarlaýjysy bolan Ýahýa ýaly, bu agyr habary wagyz edenler palta agajyň düýbüne goýmagy we adamlary toba laýyk miweleri getirmäge çagyrmagy özlere borç bildiler. Olaryň şaýatlygy ybadathanalary oýarmaga, olara güýçli täsir etmäge we olaryň hakyky häsiýetini aýan etmäge gönükdirilipdi. Geljek gazapdan gaçmak baradaky şol agyr duýduryş ýaňlananda, ybadathanalar bilen birleşenleriň köpüsi şypaly habary kabul etdiler; olar öz yzyna gaýdyşlaryny gördüler we toba etmegiň aýy gözýaşlary hem-de janyň çuň hasraty bilen Hudaýyň öňünde özlere peseltdiler. Hudaýyň Ruhy olaryň üstünde dynç alanda bolsa, olar: «Hudaýdan gorkuň we Oňa şöhrat beriň; çünki Onuň höküm sagady geldi» diýen nidady ýaňlandyrmaga kömek etdiler.” Early Writings, 233.

Ylham kitabyndaky ýedi ýygnaç, resullaryň döwründen başlap Mesihniň Ikinji Gelişine çenli bolan taryhy aňladýar; şeýle hem şol ýedi ýygnaç gadymy Ysraýylyň pygamber Musa döwründen başlap Mesihniň ilkinji gelişine çenli bolan taryhyny hem aňladýar.

Mesihniň birinji gelişiniň öňüsyndasynda Ysraýyl ogullarynyň başyndan geçiren synaglary we olaryň tutan orny, Mesihniň ikinji gelişiniň öňüsyndasynda Hudaýyň halkynyň öz tejribesindeki ýagdaýyny şöhlendirýär.

Şeýtanyň duzaklary, Kengan ýurduna girmezleriniň edil öň ýanynda Ysraýyl ogullary üçin gurlan bolşy ýaly, hakykatdan-da biziň üçin hem gurlandy. Biz şol halkyň taryhyny gaýtalaýarys.

Olaryň taryhy biziň üçin çynlakaý bir duýduryş bolmalydyr. Rebbiň Öz halky üçin ýagtylygy bolanda, Şeýtanyň asuda durup, olaryň ony kabul etmeginiň öňüni almak üçin hiç bir tagalla etmejekdigine hiç haçan garaşmaly däldiris. Geliň, Hudaýyň iberýän ýagtylygyny, ol biziň göwnümize ýaraýan usulda gelmeýär diýip, ret etmezligimiz üçin seresap bolalyň.... Eger özlere ýagtylygy görmeýän we kabul etmeýän adamlar bar bolsa, goý, olar başgalaryň ýolunda durmasynlar.

“Men bu gün gögi we ýeri size garşy şaýatlyga çagyryýaryn: men siziň öňünüzde ýaşasýy we ölümi, ýagşy dilegi we näleti goýdum; şonuň üçin ýaşasýy saýla, şeýlelikde hem sen, hem-de seniň nesliň ýaşar; Rebbiň Hudaýyňy söýmegiň, Onuň sesine gulak asmagyň we Oňa ýapyşmagyň üçin; çünki Ol seniň ýaşasýyňdyr we günleriňiň dowamydyr; şeýlelikde Rebbiň ata-babalaryňa — Ybraýyma, Yshaga we Ýakuba — olara bermäge ant içen ýurdunda ýaşarsyň.”

“Bu aýdym taryhy däl-de, pygamberlik häsiýetli bolupdy. Ol geçmişde Hudaýyň Öz halky bilen eden ajaýyp işlerini beýan edýän bolsa-da, geljegiň beýik wakalaryny, Mesih gudrat we şöhrat bilen ikinji gezek gelende imanlylaryň soňky ýeňşini hem öňünden görkezýärdi.

Resul Pawlus ysraýyllylaryň öz syýahatlaryndaky başdan geçirmeleriniň dünýäniň bu döwründe ýaşayanlaryň, dünýäniň ahyrzamanlarynyň öz üstüne gelenleriň peýdasy üçin ýazga alnandygyny aýk beýan edýär. Biz öz howplarymyzyň ýewreýleriňkiden pesdigini däl, eýsem has uludygyny hasap edýäris.” Healthful Living, 280, 281.

Müsürden halas bolmak Efes ýygnagy tarapyndan şekillendirilýär, we şol taryhdaky Efes ýygnagynyň nyşany Ýeşuwa bolupdy. Hudaýyň Müsürden çykaranlary yzly-yzyna on synagdan geçip bilmändiklerinden soň, Reb ähti pitneçilerden aýryp, ony Ýeşuwa bilen Kalebe berdi.

Olara aýt: „Özüň diri bolşum ýaly hakykat, Reb şeýle diýýär, gulagyma eşitdirşiňiz ýaly, size-de şony ederin: Jesetleriňiz şu çölde ýykylar; siziň ähli sanalanlaryňyz, tutuş sany boýunça, ýigrimi ýaşlylardan we ondan ýokaryk bolanlaryňyz, Maňa garşy nala edenleriňiz, hakykatdan-da, ýurduň içine girip bilmersiňiz; diňe Ýefunnäniň ogly Kaleb bilen Nunyň ogly Ýeşuwa girer, men sizi şol ýerde ýaşatjakdygymy ant içen ýurduma.” Sanlar 14:28–30.

Aýal Uayt Ýeşuwa bilen Kalebi dünýäniň soňlarynyň ýetiren, Hudaý bilen gurban arkaly äht edýän adamlaryň wekilleri hökmünde görkezýär.

“Dünýäniň soňky zamanynyň ýetip gelen bize öwüt bolsun diýip, bu taryh ýazga geçirilendir. Şu günki wagtda Hudaýyň halky Ysraýyl ogullarynyň başyndan geçen tejribäni nähili köp gaýtadan ýaşayar! Olar nähili köp närazylyk edip, zeýrenýärler! Reb olara öňe gitmegi buýranda, olar nähili köp yza çekilýärler! Hudaýyň işi Kaleb we Ýeşuwa ýaly adamlaryň—wepadar we sarsmaz ynamly adamlaryň—ýetmezçiligi sebäpli ejir çekýär. Hudaý Öz Ruhundan dolmak üçin Özüne bütinleý bagyş etjek adamlary çagyryr. Mesihni we adamzadyň işi mukaddes edilen, özüni gurban edýän adamlary, düşelgäniň daşyna çykyp, ýazgarylmagy göterjek adamlary talap edýär. Olar güýçli, edermen, mynasyp işlere laýyk adamlar bolsunlar we gurban arkaly Hudaý bilen äht baglaşsynlar.” Review and Herald, May 20, 1902.

Täzelenýän äht, Ýeşuwa bilen Kalepe bilen täzelenen äht arkaly görkezilişi ýaly, ýüz kyrk dört müň hem-de uly mähelle bilen baglaşylan ähtdir. Ol, ilki saýlanan äht halky Hudaý tarapyndan talaq edilip, çölde ölmäge bellenenden soň täzelenýär. Ýüz kyrk dört müň bilen baglaşylan äht, öňki saýlanan halkyň ret edilýän şol bir taryhynyň içinde ýerine ýetirilýär.

Efesus “islenýän” diýmegi aňladýar, Ýeşuwanyň hem-de ilkinji ýygnagyň berjaý eden işi bolsa “islenýän” işdi. Ýeşuwa Hudaýyň halkyny Wada Berlen ýere alyp baranda, ýeňip çykyp öňe gitdi. Birinji möhür Efesus ýygnagy bilen ugurdaşdyr we ýeňip çykyp öňe gidýän ak at bilen şekillendirilýär. Bu hem Ýeşuwa, hem-de resulluk ýygnagy barada hakykatdy. Birinji möhür gadymy Ysraýylda-da, häzirki Ysraýylda-da Efesus ýygnagy bilen ugurdaşdyr.

Smirna “mür” sözünden türetilmiştir; bu, ölüleri mumyalamakta kullanılan bir yağdı. İkinci mühür, kendisine “büyük bir kılıç” ve yeryüzünden “esenliği kaldırma” “yetkisi” verilen kızıl bir atla temsil edilir; bunun anlamı, o tarihte insanların “birbirlerini öldürecekleri” idi. İkinci mühür, Smirna kilisesiyle paralellik gösterir ve Tanrı’nın düşmanlarına verilen, onların Tanrı’nın halkını yenmelerine ve öldürmelerine izin veren yetkiyi temsil eder. Bu, elçisel kiliseden sonraki dönemde ve ayrıca Hâkimler tarihindeki dönemde yerine geldi. Her iki tarihte de Tanrı, Kendi halkının dışındaki güçlerin O’nun halkının üzerine savaş ve ölüm getirmesine izin verdi. Elçisel kilisede bu savaş, Mesih’in dininin reddedilmesiyle güdülenmişti; o din, önceki Efes döneminde müjdeyi dünyaya taşıırken yenilmez olmuştu. Hâkimler döneminde Tanrı’nın halkının düşmanlarının güdüsü ise, Tanrı’nın Mısır üzerinde kudretini gösterdiği ve Yeşu’nun fethetmek için kullanıldığı

ardından gelen uluslar karşısında kudretini ortaya koyduğu önceki Efes dönemine dayanıyordu. İkinci mühür, hem kadim hem de modern İsrail’de Smirna kilisesiyle paralellik gösterir.

Pergamos “berkitilen galany” aňladýar, şeýlelikde ol patyşanyň galasyny aňladýar. Üçünji möhür Pergamos bilen ugurdaş gidýär we ýerdeki patyşalar tarapyndan Hudaýyň hökümine garşylykda adam höküminiň amala aşyrylýan taryhyny aňladýar. Şeýlelikde, “bugdaýy”, “arpany”, “ýagy” we “şeraby” çekýän “iki” terezi arkaly görkezilýän ölçeş, ýagny höküm, Hudaýyň hökümine gatnaşygynda hemişe kemçilikli bolan patyşalyk ynsan häkimiýetini görkezýär. Ýadyňyzda bolsun, dogruçyl ölçemek ýa-da dogruçyl çekmek üçin iki terezi gerek däl. Iki terezi deňsiz hökümi aňladýar.

“Arpa” Pesah baýramynyň “ilk miwe” hödürlügiňiň nyşanydyr, “bugdaý” bolsa Pentikost baýramynyň “iki çaykalýan çörek” hödürlügiňiň nyşanydyr. “Ýag” Mukaddes Ruhnyň nyşanydyr, “şerap” bolsa taglymatyň nyşanydyr. Gadymy Ysraýylyň döwründäki Pergamos, Pesahdan Pentikosta çenli möwsüm arkaly şekillendirilen Hudaýyň ybadat ulgamynyň üstüne höküm getiren, ysraýylly ylalaşyksyz patyşalaryň döwrüdir. Hudaýyň Sözüniň hakykatlary “şerap” we “ýag” arkaly şekillendirilýär. Gadymy hem-de häzirki Ysraýylda Pergamos ýygnagy, Şeýtanyň Smyrna arkaly şekillendirilen taryhda gan dökmek bilen gazanyp bilmedik zadyny amala aşyrmaga synanyşýan döwrüdir. Pergamosda Şeýtan, Smyrnada şekillendirilişi ýaly gan dökmek arkaly däl-de, ylalaşyk arkaly Hudaýyň halkyny we Hudaýyň hakykatyny ýok etmäge synanyşdy. Gadymy Ysraýylyň patyşalarynyň ylalaşygy häzirki Ysraýylda Konstantiniň ylalaşygyny nusgalayar.

Týatira “toba gurbanlygy” diýmegi aňladýar we bu, Öz ady ugrunda öldürilen Öz halkyna Hudaýyň berýän şehitlik ruhuny beýan edýär. Toba gurbanlygy, ýetmiş ýyllyk ýesirlik döwründe Daniýel, Şadrah, Meşah we Abed-Negoda görkezilişi ýaly, agyr ýagdaýlarda Mesihe hyzmat etmäge bolan taýýarlygy aňladýar; şeýle hem ol, mün iki ýüz altmyş ýylyň taryhynyň dowamynda papalyk häkimiýeti tarapyndan gynamalara sezewar edilen, zyndana atylan, töhmet atylan we öldürilen waldensileriň, gugenotlaryň we başgalaryň gurbanlygyny hem aňladýar. Dördünji möhür Týatira ýygnagy bilen ugurdaş gidýär we gadymy Wawilonyň gadymy Ysraýyla garşy eden yzarlamasyny hem-de häzirki Wawilonyň häzirki Ysraýyla garşy eden yzarlamasyny aňladýar. Iki ýesirligiň hem taryhy ilki bilen hakykatdan ýüz dönderilmegini talap etdi; muny Ysraýylyň patyşalary hem-de imperator Konstantin amala aşyrdy. Bularyň ikisi hem Týatira bilen şekillendirilen döwür üçin ýol taýýarlady.

Sardis özüni bir ada eýe diýip yglan etmegi bilen gabat gelýän hiç bir many-mazmuna eýe däl, ýöne onuň ykrar etmesi ýalandyr. Şekinäniň huzury ikinji ybadathanada hiç haçan zähir bolmady. Mesihiň huzury Sardisiň taryhynda hiç haçan zähir bolmady. Garaňky Asyrlaryň reforma hereketi öz esasynda bir ädim öňe, iki ädim yza bolan wakalaryň yzygiderliligi boldy. Sardisiň taryhynyň Protestant Reformatorlarda berjaý etmeli bolan işi hiç haçan gutarnykly tamamlanmady.

Filadelfiýa doganlyk söýgüsini aňladýar, eger sen ilki bilen Hudaýy söýmeýän bolsaň, onda doganyň söýmegiň mümkin däl.

Eger biri: «Men Hudaýy söýýärim» diýip aýdyp, öz doganyny ýigrenýän bolsa, ol ýalandyr; sebäbi görýän doganyny söýmeýän adam, görmedik Hudaýyny nädip söýüp biler? Bizde Ondan şu buýruk bardyr: Hudaýy söýýän adam öz doganyny hem söýmelidir. 1 Ýahýa 4:20, 21.

Filadelfiýa Hudaýy söýýän ýygnagy aňladýar, we şu sebäpli Filadelfiýa garşy hiç hili ýazgarmak ýa-da käýinç gönükdirilmeýär.

Filadelfiýadaky ýygnagyň perişdesine ýaz: Mukaddes bolan, Hak bolan, Dawudyň açaryny elinde tutýan, açanda hiç kimiň ýapyp bilmeýän, ýapanda bolsa hiç kimiň açyp bilmeýän Zat şeýle diýýär: Seniň işlerini bilýärim; ine, öňünde açyk bir gapy goýdum, ony hiç kim ýapyp bilmez; çünki güýjüň az bolsa-da, Sözümi sakladyň we adymy inkär etmediň. Ine, özüni ýehudi diýýän, emma ýehudi bolman, ýalan sözleýän Şeýtanyň sinagogasyndan bolanlary saňa bererin; ine, olary aýaklaryňyň öňünde gelip tagzym etmäge we seni söýendigimi bilmäge mejbur ederin. Çünki sabyr baradaky Sözümi sakladyň, Men hem ýer ýüzünde ýaşayanlary synap görmek üçin tutuş dünýäniň üstüne geljek synag sagadyndan seni goraryn. Ine, tiz gelýärim; täjini hiç kim almaz ýaly, sende bar zady berk tut. Ýeňip çykany Hudaýymyň ybadathanasynda bir sütün ederin, ol indi hiç haçan daşary çykmaz; onuň üstüne Hudaýymyň adyny, Hudaýymyň şäheriniň adyny, ýagny Hudaýymdan gökden inýän täze Iýerusalimiň adyny we Öz täze adymy ýazaryn. Ylham 3:7–12.

Filadelfiýa «Dawudyň açary» berilýär, gadymy Ysraýylyň Filadelfiýa taryhynda bolsa olara Dawudyň Ogluny berdiler; bu, beýleki zatlaryň arasynda, Alfa we Omega, ilki we soňky baradaky pygamberlik ýörelgesini aňladýar. Şol açar «taryhçylygyň» usulyýetini aňladýar. Gadymy Ysraýylyň ahyryndaky Filadelfiýa ybadathanasy bilen aňladylyan döwürde, Mukaddes Kitap pygamberliginiň hut Özi Ýazyjysy açar boldy. Millerçi taryhda Filadelfiýa ybadathanasy bilen aňladylyan döwürde bolsa William Miller-e şol açar berildi. Şol iki taryhda Mesih özüni Ybraýymyň ogullary hasap edýän, emma beýle bolmadyk ýehudiler bilen iş salyşdy. Miller bolsa özüni ruhy ýehudiler hasap edýän, emma beýle bolmadyk protestantlar bilen iş salyşdy.

Gulagy bar bolan, Ruhun ybadathanalara näme diýýändigini eşitsin. Ylham 3:13.

Laodikeýa “halkyň höküm edilmegi” diýmekdir, we Laodikeýalylar — Mesihni döwrüniň ýehudylary — ahyrsoňy b.e. 70-nji ýylda Iýerusalimiň weýran edilmeginde höküm edildiler. Mürtät protestantçylygyň ahyrky hökümi Ýekşenbe kanuny krizisinde amala aşýar, emma olar 1844-nji ýylyň ýazynda birinji perişdäniň habaryny ret edenlerinde öz hökümlerine düş geldiler, we şondan soň ylahy taýdan Wawilonyň gyzlary diýlip yglan edildiler. Şol ýykylan protestantlar derňew höküminiň soňky günlerinde Laodikeýa Adventizminiň nusgasydyr.

Biz indi, esasan, Ylham kitabyndaky ýedi ýygnagyň pygamberlik alamatlary hökmünde nädip dogry düşünilip bilinjekdigini we şondan soň pygamberlik taýdan nädip ulanylyp bilinjekdigini görkezýän birnäçe dürli usuly gözden geçirdik. Emma olar “bize iň ýokary ygtyýar tarapyndan berlen” pygamberlik düzgünleriniň çäginde düşünilmeli we ulanylmalydyr.

Ýedi ýygnaga iberilen habarlar, Ýahýa şol habarlary ýazga geçirende bar bolan ýedi ýygnaga berlen habarlardy. Ýedi ýygnaga iberilen habarlar taryhyň ähli dowamynda ähli ýygnaklar üçin

görkezme we duýduryş berýär. Ýedi ýygnaga iberilen habarlar taryhyň ähli dowamynda aýry-aýry hristianlar üçin hem görkezme we duýduryş berýär. Ýedi ýygnak resullaryň döwründen dünýäniň ahyryna çenli hristiançylygyň taryhyny aňladýar. Ýedi ýygnak Musanyň döwründen başlap, biziň eramyzdan soňky 70-nji ýylda Iýerusalimiň weýran edilmegine çenli gadymy Ysraýylyň taryhyny aňladýar. Ýedi ýygnagy ilkinji dört ýygnak bilen soňky üç ýygnagyň arasyndaky tapawudy kesgitlemek arkaly tanap we ulanyp bolýar.

Kesgitläp gelýän alty dürli pygamberlik ulanylyşynyň şol birleri ýedi möhürde hem görkezilýär.

Bu hakykatlara indiki makalada ýüzleneris.